

https://biznes.interia.pl/szukaj/news/instrumenty-uszczelniajace-vat-trzy-lata-doswiadczen,2607612?utm_source=paste&utm_medium=paste&utm_campaign

Instrumenty uszczelniające VAT - trzy lata doświadczeń

Piątek, 29 marca (06:00)

Trudno dokonać jednoznacznej oceny wprowadzonych w latach 2015-2019 rozwiązań prawnych mających na celu lub mogących służyć ograniczeniu nadużyć w podatku od towarów i usług. Bezsporne jest to, że po raz pierwszy uznano te działania za konieczne, dostrzeżono podstawowe wady wspólnotowej wersji tego podatku, oraz uznano, że przy pomocy rzeczywistych a nie pozornych zmian w prawie można osiągnąć efekt fiskalny w postaci zahamowania realnego, a nawet nominalnego spadku dochodów budżetowych - zwraca uwagę prof. Witold Modzelewski.

Nie wprowadzono jednak zmian, które bezpośrednio uniemożliwiłyby ucieczkę od opodatkowania a zwłaszcza blokujące wypłaty zarówno należnych w sensie prawnym, choć systemowo bezzasadnych, jak i nienależnych zwrotów podatku. Kwota wypłaconych zwrotów wciąż utrzymała się na bardzo wysokim, przekraczającym 100 mld zł rocznie poziomie, stale wzrastała ilość deklaracji, w których żądano zwrotu podatku (w 2017 r. ich liczba przekroczyła 1,3 mln) .

Oczywiście obiektywne i rzetelne sprawdzanie przez organy kontroli takiej ilości deklaracji podatkowych jest niemożliwa w żadnym państwie, a wyłudzenie zwrotów jest wciąż relatywnie zajęciem bezkarnym. Przyczyną systemową utrzymywania się tak dużej liczby deklaracji zwrotowych jest tzw. krajowe odwrotne obciążenie, czyli objęcie krajowych transakcji inaczej nazwaną stawką 0 proc., przez co podmiot każdy handlujący w sposób rzeczywisty lub fikcyjny tymi towarami może zażądać zwrotu podatku . Mimo zapowiedzi od trzech lat nie zlikwidowano tego przywileju , lecz nawet rozszerzono jego zakres. Odwrotne obciążenie ma być wreszcie usunięte w 2019 r., a towary i usługi dotychczas objęte tym przywilejem mają być realnie opodatkowane i dodatkowo objęte obowiązkową podzielną płatnością.

Do instrumentów, które miały - przynajmniej w założeniu - bezpośrednio przeciwstawić się nadużyciom w tym podatku, należy zaliczyć dobrowolną podzielną płatność wprowadzoną w 2018 r. Nie sposób jednoznacznie stwierdzić, czy rozwiązanie to realnie spełniły przynajmniej częściowo swoje zadanie, nie tylko ze względu na relatywnie krótki okres stosowania, lecz przede wszystkim ma marginalne znaczenie praktyczne: podatnicy dobrowolnie nie chcą stosować tego rozwiązania, bo nie daje ono jakiegokolwiek ochrony w przypadku gdyby nabywca (usługodawca) został uwikłany w oszustwo podatkowe.

Efektywność fiskalna rozwiązań mających na celu zwiększenie skuteczności kontroli podatkowych i celnoskarbowych (JPK_VAT, JPK składane na żądanie oraz STiR) jest jeszcze trudniejsza w ocenie, bo brak jest nawet danych pozwalających ocenić ich faktyczne wykorzystanie, co

kontrastuje z nachalną propagandą ich przydatności. Najważniejszy wśród nich - JKP_VAT został zbudowany na błędnych założeniach, bowiem jego autorzy byli przekonani, że podatnicy ewidencjonują dla potrzeb tego podatku wszystkie wystawione i otrzymane faktury, co tylko świadczy o braku profesjonalizmu w jego przygotowaniu. Skuteczność tego instrumentu (automatyczna kontrola krzyżowa) uzależniona jest od realnej możliwości zmuszenia podatników do księgowania w ewidencjach podatkowych wszystkich otrzymanych faktur, co jest niewykonalne a nawet niecelowe.

Pozostałe rozwiązania były wykorzystane przez właściwe organy w niewielkim zakresie, przez co ich wpływ na skalę oraz formy nadużyć w tym podatku mają marginalny charakter (jeśli w ogóle ma).

Wprowadzenie zmian w Kodeksie karnym (przede wszystkim art. 270 a i 271 a) być może miało efekt odstrasżający, ale również krótki okres obowiązywania tych przepisów i specyfika prawa karnego nie pozwalają ocenić ich wpływu na ograniczenie nadużyć w tym podatku. efektywność fiskalną tego podatku oraz ograniczenie nadużyć. Efekt psychologiczny został jednak wywołany, bo fałszowanie faktur w tym podatku przestało, przynajmniej w świadomości publicznej, uchodzić za proceder bezkarny lub zagrożony minimalnymi, nieproporcjonalnymi do uzyskiwanych z nadużyć korzyści, karami.

Podsumowując należy stwierdzić, że dotychczasowa ewolucja materialnego prawa podatkowego mająca na celu ograniczenie nadużyć w tym podatku stanowić tylko przysłowiowy krok we własnym kierunku, jest dopiero początkiem drogi a zastosowanie rozwiązania mają lub mogą mieć zróżnicowaną wartość praktyczną. W jakimś, bliżej nieokreślonym zakresie rozwiązania te przyczyniły się do ograniczenia nadużyć w tym podatku, lecz ich główny defekt ma charakter prewencyjny: skończyło się przyzwolenie na oszustwa i to jest być może najważniejsze.

Witold Modzelewski

Profesor Uniwersytetu Warszawskiego
Instytut Studiów Podatkowych